

УДК 811.161.2'243'42

LINGUISTIC AND CULTURAL ADAPTATION OF THE ARTISTIC TEXT DURING THE STUDY OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Khrystyna Shchepanska

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Applied Linguistic
1 Universitetska Str., room 233, 79001, Lviv, Ukraine
phone: 032 239 43 55
e-mail: khrystynashchepanska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6393-5987>*

The peculiarities of the linguistic and cultural adaptation of the artistic text at classes of Ukrainian as a foreign language are analyzed in the article. The concept of linguistic and cultural adaptation is considered in the context of categories of linguistic picture of the world and artistic picture of the world. It can be defined as the readiness of a foreigner to perceive and analyze the background knowledge embedded in the canon of ethnic culture. A language image is defined as a concept that integrates linguistic and artistic world pictures. In the structure of the linguistic picture of the world, it functions as a stereotype, that is, an element of background knowledge that is socially fixed in the people's consciousness and is a part of the cultural canon. As a unit of the artistic picture of the world, the linguistic image is a means of text creation, or literary modeling of reality, by which we understand the unfolding of a single image associated with a certain emotion, deposited in the author's mind, a verbal-associative grid that structures and reflects the meaning of the text.

In addition to the phonetic, lexical, grammatical and stylistic levels of linguistic and cultural adaptation, one more level is distinguished – the ethnic cultural level, at which the speaker understands the cultural code of the language, successfully operates with key concepts, images of the corresponding linguistic culture. The algorithm of linguistic and cultural adaptation of the artistic text in the process of learning of Ukrainian as a foreign language is defined using the example of the image of *heart*. Exercises are offered for successful linguistic and cultural adaptation of the artistic text at the classes of Ukrainian as a foreign language.

Key words: linguistic and cultural adaptation, artistic text, language image, background knowledge, linguistic picture of the world, artistic picture of the world, linguistic consciousness.

DOI:

Formulation of the problem and justification of its relevance. Learning of a foreign language is impossible without an appeal to such an important concept as linguistic and cultural adaptation. Linguistic and cultural adaptation, according to experts, helps to overcome psychological and language barriers in a foreign language environment and activates language skills [12]. Linguistic and cultural adaptation can be defined as the readiness to perceive and analyze background knowledge embedded in the canon of ethnic culture. The concept of *linguistic culture* in the modern scientific discourse is understood as a culture embodied and fixed in the signs of a living language, which manifests itself in the language processes [14]. Particularly interesting is the linguistic and cultural adaptation of the artistic text, which, in addition to signs of ethnic culture, contains a number of basic concepts, language and artistic images.

As S. Iermolenko notes, in diachrony “the language of fiction is a source of formation of literary language, and fiction texts are recognized as one of the important criteria for the formation of a literary norm, a means of formation of linguistic and aesthetic tastes of society” [5]. The emotional and value orientations of the people, culturally significant

elements of the ethical and aesthetic consciousness of the speakers, which form the basis of the linguistic and cultural code of the nation, are often recorded in the artistic texts.

Analysis of recent research and publications. In modern scientific discourse, *linguistic and cultural adaptation* is studied mainly from the standpoint of intercultural communication (I. Derik, N. Havryliuk, 2020) and translation theory (N. Berehovenko, 2019). According to I. Derik and N. Havryliuk potential difficulties of linguistic and cultural adaptation can be “translation of culturally marked words and phraseological units”, which leads to misunderstandings between representatives of different ethnic cultures [4].

According to N. Potreba, linguistic and cultural adaptation of the artistic text is necessary to overcome the problem of “untranslatable in translation” [13]. Such “untranslatable” is the background knowledge embedded in signs of linguistic culture, basic concepts and language images. In general, a review of recent research and publications gives reason to conclude that in modern scientific discourse, linguistic and cultural adaptation is considered mostly in the context of translation theory. Instead, the linguistic didactic aspect of studying the analyzed concept remains outside the attention of researchers.

Formulation of the goals of the article. *The purpose of the article* is to analyze the peculiarities of the linguistic and cultural adaptation of the artistic text at classes of the Ukrainian language as a foreign language. In accordance with the goal, we set a number of specific tasks:

1) to consider the concept of linguistic and cultural adaptation in the context of the categories of linguistic and artistic pictures of the world;

2) to determine the algorithm of linguistic and cultural adaptation of the artistic text in the process of learning of Ukrainian as a foreign language using the example of the image of *heart*.

3) to offer a set of exercises for the successful linguistic and cultural adaptation of the artistic text at classes of the Ukrainian as a foreign language.

Presenting of the main material. According to the Great Ukrainian Encyclopedia [12], *linguistic and cultural adaptation* is defined mostly as a system of mastering a foreign language in the conditions of a suitable foreign cultural environment, in direct contact with native speakers. It is also understood as the process and result of the recipient’s adaptation to the language patterns of the culture, which is integrated with the development of its values, norms, patterns of behavior, etc. There is also a definition according to which linguistic and cultural adaptation is interpreted in the theory of translation – a system of techniques for adapting a foreign language text to its perception by speakers of another culture [12].

As S. Oborska notes, learning of a foreign language in the environment of its functioning is most promising under the integrative model, which includes climatic, physiological, socio-cultural adaptation, etc. This approach involves learning of the language in unity with the concepts of culture. According to W. von Humboldt, each language describes a circle around the people to which it belongs, from which a person can leave only by entering the circle of another language. The transition between these circles is carried out through linguistic and cultural adaptation [12].

Three levels of linguistic and cultural adaptation are traditionally distinguished:

a) *phonetic and lexical levels* – the speaker, getting used to a new language

environment, trains his articulation apparatus, tries to correctly reproduce foreign sounds and words, accumulates vocabulary;

b) *grammatical level* – the speaker develops an idea of the regularities of the connection between words, he tries to build first simple narrative and interrogative sentences, then complex texts;

c) *stylistic level* – the speaker begins to feel the language, aptly and appropriately use its lexical and stylistic resources [12].

However, in our opinion, there are reasons to single out the fourth – *ethnic-cultural level*, where the speaker understands the cultural code of the language, successfully operates with key concepts and images. Talking about the linguistic and cultural adaptation of an artistic text, then in order to perceive such a text, a foreigner needs not only to know the words and grammatical constructions used by the author, but also to adequately perceive the linguistic and cultural content embedded in the concepts. In order for a foreigner to be able to understand the concepts, he must be introduced to the peculiarities of linguistic and artistic world pictures, which determine the peculiarities of the reflection of reality in the text.

As I. Romanenko notes, the concept of linguistic culture is in a certain sense close to the concept of language picture of the world, but these phenomena are ontologically different. If the linguistic picture of the world can be interpreted as a complexly organized semantic space, then linguistic culture is a linguistic-cognitive phenomenon, which is formed not by means of linguistic units, but primarily by images of consciousness in their verbal representations [14].

According to the textbook definition of M. Kocherhan, *the language picture of the world* is a way of reflecting reality in the human mind, determined by linguistic and cultural-national features inherent in a certain language group, in other words, it is an interpretation of the surrounding world according to national conceptual structural canons [8]. *The artistic picture of the world* “is based on a poetic worldview, a peculiar selection of linguistic means, evidenced in the texts of poetry” [9 : 4]. This is an image of the world modeled “through the prism of artistic worldview” and linguistically materialized in a poetic text.

The artistic picture of the world cannot be considered as a part of the language picture of the world, they are related to each other similarly to the concepts of “language” and “poetic language” “with an aesthetic and functional criterion of their demarcation” [6 : 152]. The concept that integrates the language picture of the world and artistic picture of the world is *a language image*. According to S. Iermolenko, verbal poetic images record the peculiarities of everyday culture of Ukrainians, their traditional symbols and national stereotypes of sensual behavior [5 : 345] and at the same time convey the author’s style of figurative transformation of life’s reality.

In the structure of the language picture of the world, the language image functions as a stereotype, i.e., an element of “common knowledge” that is socially fixed in the public consciousness and is included in the “canon of culture” [15]. According to E. Bartminsky, stereotyping is at the heart of the cultural code as a socially determined way of reality perceiving [15]. Such stereotypical language images in the artistic texts are phraseological units.

As a unit of the artistic picture of the world the linguistic image is a means of text creation, or literary modeling of reality, by which we understand the unfolding of a single image associated with a certain emotion, deposited in the author’s mind, a verbal-

associative network that structures and reflects the meaning of the text. The verbal image in its “textual representation and aesthetic significance” is “the basis of the formation of artistic meaning and the construction of artistic meaning” [6].

L. A. Lysychenko, considering the linguistic picture of the world at three levels: “domestic picture of the world”, “conceptual picture of the world” and “linguistic picture of the world”, correlates each of them with the corresponding unit of knowledge. The domestic picture of the world corresponds to *the concept*, the conceptual one to *the notion*, and the linguistic one to *the meaning of the linguistic sign* [11 : 114]. However, the domestic picture of the world as picture of the world “containing elements of figurative thinking” [10 : 37] can be correlated with the object-sensory image as a proto-verbal component of a linguistic sign. The conceptual picture of the world as a picture of the world “connected with the entire continuum of knowledge about the world” corresponds to the notion of a psychomental formation that accumulates this knowledge. The language picture of the world corresponds to the notion of a linguistic image that structures and expresses conceptual structures.

Each linguistic culture has idioms and language images that better than others convey the folk specificity of the conceptualization of reality. One of the key elements in the Ukrainian linguistic culture is the linguistic image of *the heart*. The tradition of *heart centrism* in the history of Ukrainians is closely intertwined with theocentrism. Such researchers as N. Brahinets [2], I. Holubovska [3], V. Kononenko [7], studying the key concepts of national images of the world, determine the image of *the heart* as one of the central ones in the Ukrainian language space.

The concept of linguistic and cultural adaptation of an artistic text in a linguistic didactic aspect can be considered when studying the literal and figurative meaning of the words. An artistic text should be considered as a set of linguistic and artistic images. Therefore, the linguistic and cultural adaptation of the text as a whole can be represented as the linguistic and cultural adaptation of individual linguistic images.

We offer an algorithm of linguistic and cultural adaptation of an artistic text in the process of learning of Ukrainian as a foreign language using the example of the image of a heart, tested on classes with foreign students:

1. To provide students with dictionary definitions of lexemes.
2. To draw students' attention to the literal and figurative meaning of the lexeme.
3. Give examples of the functioning of the lexeme as a unit of the linguistic picture of the world of Ukrainians (as part of phraseological units).
4. Give examples of the functioning of a lexeme as a unit of an artistic picture of the world (metaphors, comparisons).
5. To propose a set of exercises for identifying and learning of the linguistic and cultural meaning of the lexeme.

Here are some examples of the exercises.

Вправа 1. Прочитайте словосполучення. Назвіть, які із них передають пряме значення слова СЕРЦЕ, а які переносне. Спробуйте пояснити їхнє значення.

Чисте серце, здорове серце, кам'яне серце, добре серце, хворе серце, черстве серце, серце міста, серце людини, клапан серця, шлуночок серця, м'яке серце, хоробре серце, щире серце, жінка без серця, мужнє серце.

Вправа 2. Прочитайте речення. Підкресліть один із фразеологізмів у дужках, який відповідає змісту висловлювання.

ЗРАЗОК: *Я відчуваю, що він говорить (роздирати серце / від чистого серця).*

1. У кожної матері (серце тане / серце крається), коли хворіє дитина. 2. Потрібно мати (велике серце / черстве серце), щоб пробачити кривду. 3. Гадюка ссе коло серця / На серці миші шкребує у матері – не спить, переживає вона за доньку. 4. Зелена лампа тепло світилась у хаті, як (добре серце/кам'яне серце) у грудях. 5. Минули роки, і вже (серце заснуло / серце розцвіло) зазнавши турбот і журби, а я все чекаю, тебе виглядаю.

Вправа 3. Доповніть фразеологізми словами з довідки. Поясніть їхнє значення.

ЗРАЗОК: _____ в саме серце – **вразити / вражати** в саме серце.

1. _____ серце обливається. 2. _____ точить серце; 3. Серце _____. 4. _____ по серцю полоснути. 5. _____ за серце ссуть. 6. Пекти аж до _____ серця. 7. Серце _____ обростає. 8. _____ ссе коло серця. 9. Вразити у саме _____.

Довідка: серце, живого, гадюка, кров'ю, ножем, черв'як, п'явки, болить, мохом.

Вправа 4. Доберіть фразеологізм із довідки до кожної ілюстрації.

Довідка: серце сміється; серце палає; серце крається; серце кипить; від щирого серця.

Вправа 5. Прочитайте вірші Лесі Українки і дайте відповіді на запитання.

*Моя люба зоря ронить в серце мені,
Наче сльози, проміння тремтяче,
Рвуть серденько моє ті проміння страшні.
Ох, чого моя зіронька плаче?*

У якому значенні (прямому чи переносному) авторка вживає слово СЕРЦЕ? Спробуйте пояснити, який образ авторка створює за допомогою слова СЕРЦЕ.

Розбита чарка

*На весіллі бринять чарочки, –
Хай здорові живуть молодята!
Хай живуть, як в гніздечку пташки,
Хай кохаються, мов голуб'ята!
На весіллі **хтось чарку розбив**; –
Молода на посаді сумує,*

*Молодий смутно чоло схилив, –
Не журіться, то щастя віщує!
На весілі музика гучна,
Тож-то шпарко та весело грає!
Ох, я знаю, комусь-то вона
Безталаннее серденько крає!..
І розбилося від жалю свого
Серце смутне... Чи хто тебе чує?
Чи не скаже хто часом того,
Що розбитеє серце віщує?*

Скільки разів у вірші вжите слово СЕРЦЕ? У прямому чи в переносному значенні авторка вживає слово СЕРЦЕ? Що символізує розбита чарка?

Conclusions and perspectives of the study. So, the linguistic and cultural adaptation of the artistic text on classes of Ukrainian as a foreign language is the adaptation of key images of linguistic and artistic pictures of the world. For such adaptation, a set of exercises developed in detail for each image and apt accompanying comments and explanations of the teacher are necessary. The perspective of the research is seen in detailing the algorithm of linguistic and cultural adaptation of the artistic text in the process of studying of Ukrainian as a foreign language on the example of other key images of Ukrainian linguistic culture.

Список використаної літератури

1. Береговенко Н. С. Лінгвокультурна адаптація при перекладі лексико-фразеологічних одиниць новинного матеріалу каналу “Євро Н’юз” українською мовою. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту”* (БНАУ, 31 жовтня, 2019 р.). Біла Церква. 2019. С. 34–36.
2. Брагінець Н. В. Концепти душа і серце в національно-мовних картинах світу (на прикладі української, російської та англійської мов). *Наукові записки. Том 34. Філологічні науки*. 2004. С. 21–25.
3. Голубовська І. О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу. *Мовознавство*. 2002. № 4-5. С. 40–47.
4. Дерік І., Гаврилюк Н. Міжкультурна комунікація та лінгвокультурна адаптація перекладу. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Міжнародний журнал*. 2020. Випуск 3. С. 31–33.
5. Єрмоленко С. Я. *Мовно-естетичні знаки української культури*. Київ. Інститут української мови НАН України. 2009.
6. Калашник В. С. Людина та образ у світі мови: вибрані статті. Харків. 2011.
7. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. Київ-Івано-Франківськ. 2004.
8. Кочерган М. П. Короткий словник лінгвістичних термінів. Загальне мовознавство. Київ. 2003.
9. Лаврухіна В. Л. *Образи-символи стихій у концептосфері поезії К. Д. Бальмонта : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова”*. Харків? 2011.
10. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 36–41.

11. Лисиченко Л. А. Ці невичерпні глибини мови. Харків. 2011.
12. Оборська С. В. Адаптація лінгвокультура. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Адаптація_лінгвокультура (дата звернення: 28.07.2022).
13. Потреба Н. А. Лінгвокультура адаптація художнього тексту. *Філологічні трактати*. 2012. Т. 4. № 2. С. 78–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2012_4_2_15 (дата звернення 02.08.2022)
14. Романенко І. Концепт “розум” в українській та англійській лінгвокультурі (паремійний вимір). URL: <http://romanenkoirka.blogspot.com> (дата звернення 16.07.2022).
15. Bartmiński J. Podstawy lingwistycznych badań nad stereotypem – na przykładzie stereotypu matki. *Język a kultura*. 1988. № 12. S. 63–83.

References

1. Berehovenko N. S. Linhvokultura adaptatsiia pry perekladi leksyko-frazeolohichnykh odnynts novynnoho materialu kanalu “Tevro N`iuz” ukrainskoiu movoiu. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Ahrarna osvita ta nauka: dosiahnennia, rol, faktory rostu” (BNAU, 31 zhovtnia, 2019 r.). Bila Tserkva. 2019. S. 34–36. (in Ukrainian)
2. Brahinets N. V. Kontsepty ducha i sertse v natsionalno-movnykh kartynakh svitu (na prykladi ukrainskoi, rosiiskoi ta anhliiskoi mov). *Naukovi zapysky*. Tom 34. Filolohichni nauky. 2004. S. 21–25. (in Ukrainian)
3. Holubovska I. O. Dusha i sertse v natsionalno-movnykh kartynakh svitu. *Movoznavstvo*. 2002. № 4-5. S. 40–47. (in Ukrainian)
4. Derik I., Havryliuk N. Mizhkultura komunikatsiia ta linhvokultura adaptatsiia perekladu. Aktualni problemy filologii i profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv u polikulturному простori: Mizhnarodnyi zhurnal. 2020. Vypusk 3. S. 31–33. (in Ukrainian)
5. Iermolenko S. Ya. Movno-estetichni znaky ukrainskoi kultury. Kyiv. Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy. 2009. (in Ukrainian)
6. Kalashnyk V. S. Liudyna ta obraz u sviti movy: vybrani statii. Kharkiv. 2011. (in Ukrainian)
7. Kononenko V. I. Kontsepty ukrainskoho dyskursu. Kyiv-Ivano-Frankivsk. 2004. (in Ukrainian)
8. Kocherhan M. P. Korotkyi slovnyk linhvistychnykh terminiv. Zahalne movoznavstvo. Kyiv. 2003. (in Ukrainian)
9. Lavrukina V. L. Obrazy-symvoly stykhii u kontseptosferi poezii K. D. Balmonta : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filoloh. nauk : spets. 10.02.01 «Ukrainska mova». Kharkiv. 2011. (in Ukrainian)
10. Lysychenko L. A. Struktura movnoi kartyny svitu. *Movoznavstvo*. 2004. № 5–6. S. 36–41. (in Ukrainian)
11. Lysychenko L. A. Tsi nevycherpni hlybyny movy. Kharkiv. 2011. (in Ukrainian)
12. Oborska S. V. Adaptatsiia linhvokultura. Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: https://vue.gov.ua/Adaptatsiia_linhvokultura (data zvernennia: 28.07.2022). (in Ukrainian)
13. Potreba N. A. Linhvokultura adaptatsiia khudozhnoho tekstu. Filolohichni traktaty. 2012. Т. 4. № 2. S. 78–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2012_4_2_15 (data zvernennia 02.08.2022) (in Ukrainian)
14. Romanenko I. Kontsept «rozum» v ukrainskii ta anhliiskii linhvokulturi (paremiinyi vymir). URL: <http://romanenkoirka.blogspot.com> (data zvernennia 16.07.2022). (in Ukrainian)
15. Bartmiński J. Podstawy lingwistycznych badań nad stereotypem – na przykładzie stereotypu matki. *Język a kultura*. 1988. № 12. S. 63–83. (in Polish)

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Христина Щепанська

Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1, кімн. 233, 79001, Львів, Україна
тел.: 032 239 43 55
ел. пошта: khrystynashchepanska@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6393-5987>

У статті проаналізовано особливості лінгвокультурної адаптації художнього тексту на заняттях із української мови як іноземної. Поняття лінгвокультурної адаптації розглянуто у контексті категорій мовної та художньої картин світу, де його можна визначити як готовність іноземця сприймати та аналізувати фонові знання, закладені у канон етнокультури. Поняттям, що інтегрує мовну та художню картини світу, визначено мовний образ. У структурі мовної картини світу він функціонує як стереотип, тобто суспільно закріплений у народній свідомості елемент фонових знань, що входить у культурний канон. Як одиниця художньої картини світу мовний образ є засобом текстотворення, або літературного моделювання дійсності, під яким розуміємо розгоргання з одиничного, пов'язаного з певною емоцією образу, що відклався у свідомості автора, вербально-асоціативної сітки, яка структурує і відображає смисл тексту.

Крім фонетичного, лексичного, граматичного та стилістичного рівнів лінгвокультурної адаптації виокремлено ще один рівень – *етнокультурний*, на якому мовець розуміє культурний код мови, вдало інтерпретує ключові концепти, образи відповідної лінгвокультури. Визначено алгоритм лінгвокультурної адаптації художнього тексту у процесі вивчення української мови як іноземної на прикладі образу *серця*, що передбачає ознайомлення із словниковими дефініціями лексеми на позначення образу, апеляцію до її прямого і переносного значення, наведення прикладів функціонування лексеми як одиниці мовної картини світу українців (у складі фразеологізмів) та як одиниці художньої картини світу (метафори, порівняння). Запропоновано вправи для успішної лінгвокультурної адаптації художнього тексту на заняттях із української мови як іноземної.

Ключові слова: лінгвокультурна адаптація, художній текст, мовний образ, фонові знання, мовна картина світу, художня картина світу, мовна свідомість.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2022
доопрацьована 06.08.2022
прийнята до друку 10.08.2022